

Міністерство освіти і науки України

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

Матеріали X Міжнародної
науково-практичної конференції

13 травня 2026 р.

Полтава
2026

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІЧНА, ІНФОРМАЦІЙНА ТА ПРАВОВА БЕЗПЕКА МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 35.08:338.242(477)

Мирошниченко Аліна Іванівна¹⁴,

кандидат наук з державного управління, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МОЛОДІ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

В умовах повномасштабної війни рф проти України економічна безпека молоді трансформувалася з суто соціального питання у стратегічний чинник національної стійкості. Так як саме молодь є основним носієм людського капіталу, від якого залежить потенціал повоєнного відновлення. Воєнний стан спричинив масову міграцію, мобілізацію та руйнування робочих місць, що створює системні загрози для стабільності національної економіки та посилює загрози та ризики формування стабільного та безпечного майбутнього молоді. Згідно з даними Державної служби статистики України та міжнародних звітів (зокрема, UNDP та World Bank), молодь становить близько 25% населення та в той же час генерує значну частку інноваційного потенціалу та майбутніх податкових надходжень [1]. У воєнних умовах збереження цього капіталу стає питанням існування суверенітету.

Економічна безпека молоді в сучасних наукових підходах визначається як стан захищеності економічних інтересів та можливостей осіб віком від 14 до 35 років від деструктивних впливів, що обмежують їхню самостійність та потенціал. На відміну від макроекономічної безпеки держави, яка оперує глобальними індикаторами на кшталт ВВП чи зовнішнього боргу, цей вид безпеки має чітко виражений мікро- та мезорівневий характер. Вона фокусується на здатності конкретної молодої людини здобути якісну освіту, знайти гідну роботу та забезпечити власну фінансову незалежність, що в сукупності формує якісний людський капітал країни. Цей підхід узгоджується з концепціями людського розвитку Амартії Сена та теоріями людського капіталу Гері Беккера, адаптованими до умов гібридної війни. Державне управління тут виступає як координатор між освітніми, економічними та соціальними інституціями для мінімізації ризиків [2].

В умовах повномасштабної війни ця категорія набула стратегічного значення, оскільки саме молодь є основним ресурсом для майбутньої повоєнної відновлення та інноваційного розвитку нашої країни. Воєнний стан спричинив масштабну трансформацію ринку праці, де масова міграція та руйнування інфраструктури створили нові загрози для економічної самостійності молодого покоління. Будь-яка деградація економічної безпеки молоді автоматично послаблює національну стійкість, оскільки веде до безповоротної втрати найбільш продуктивної частини населення. Крім того варто врахувати, що міграція молоді спричинить у майбутньому серйозну демографічну кризу і як наслідок нехватка дієздатного населення, зменшення надходжень до державного бюджету. Тобто міграція молоді може спричинити ланцюгову реакцію руйнувань, яку буде дуже складно зупинити.

¹⁴ Тези підготовлено в межах виконання НДР молодих учених «Інформаційна, економічна та правова безпека молоді в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України», державний реєстраційний номер 0126U000633

Аналіз ринку праці за період 2022–2025 років свідчить про глибокі структурні диспропорції, попри певну адаптацію бізнесу. Хоча загальний рівень безробіття серед молоді дещо стабілізувався, рівень безробіття у групі 15–24 років у пікові періоди сягав критичних 27,8–40,9%. Особливе занепокоєння викликає частка молоді віком 18–29 років, яка не працює і не навчається, сягнула 28%. Крім того, понад 50% працевлаштованої молоді змушені працювати не за спеціальністю, що призводить до значної надкваліфікації та неефективного використання людського капіталу [3]

Фінансовий стан молодих людей залишається вкрай вразливим, хоча статистика й фіксує часткове зменшення кількості тих, хто повністю втратив дохід. Близько 34% молоді наразі змушені економити навіть на базових потребах або продуктах харчування, що суттєво обмежує їхню соціальну мобільність. Така економічна невпевненість прямо впливає на підприємницьку активність: попри те, що власна справа сприймається як шлях до успіху 47% опитаних, реальна готовність розпочати бізнес впала до мінімуму – 78–82% молоді взагалі не розглядають таку можливість через високі ризики та брак капіталу [4].

Однією з найгостріших загроз для національної стійкості є міграційна криза та стрімке зниження намірів молоді повертатися з-за кордону. Якщо на початку повномасштабного вторгнення близько 66% молодих мігрантів планували повернення, то у 2024 році цей показник впав до 32% [3]. Це створює загрозу виникнення «замкненого кола»: відтік молоді посилює дефіцит кадрів та скорочує податкову базу, що, своєю чергою, уповільнює економічне відновлення та стимулює нові хвилі еміграції через брак перспектив всередині країни.

Економічна деградація молоді б'є по всіх складових національної стійкості, включаючи оборонну та інституційну спроможність держави. Скорочення чисельності молоді в країні означає не лише зменшення мобілізаційного резерву, а й падіння доходів бюджету, з якого фінансується сектор безпеки. Брак фінансово стабільної та активної молоді посилює ризик хронічної залежності України від зовнішньої фінансової допомоги, замість розбудови стійкої внутрішньої економіки, заснованої на інноваціях та підприємництві.

Забезпечення економічної безпеки молоді має розглядатися не як окремий напрям соціальної політики, а як фундаментальна інвестиція в довгострокове виживання держави. Для посилення національної стійкості критично важливо інтегрувати програми підтримки молодіжної зайнятості, гранти на підприємництво та цифрові проекти в єдину стратегію відновлення. Тільки створення умов для економічної самостійності молодого покоління дозволить Україні зберегти свій людський потенціал та забезпечити швидкий розвиток у повоєнний період.

Література

1. Пушак Я.Я., Трушкіна Н.В. Механізм стратегічного управління економічною безпекою держави в умовах індустрії 4.0. Ефективна економіка, 2023 № 8 <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.8.3>.

2. Радкевич В. О., Пригодій М. А., Герлянд Т. М. та ін. Молодь України: виклики та адаптація в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичні матеріали до державної доповіді про становище молоді в Україні. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2025. 37 с. URL: [https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744908/1/Youth%20of%20Ukraine%20\(IAM\)%2025.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744908/1/Youth%20of%20Ukraine%20(IAM)%2025.pdf).

3. Молодіжна зайнятість – на шляху до європейських стандартів: аналітичний звіт. Центр Разумкова. Київ, 2025. 68 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2025/07/03/2025-Youth%20employment.pdf>.

4. Monitoring Living Conditions in Ukraine: Fall 2024 Update. World Bank. 2025. 11 p. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/bf81d702093c4e7ce911cb00603d3fb9-0080012025/original/Listen-to-Ukraine-Update-2025.pdf>.

УДК 004.8:338.24-053.6

*Черв'як Анна Володимирівна¹⁵,
доктор філософії, доцент*

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ВПЛИВ ПРИСКОРЕНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ МОЛОДІ УКРАЇНИ

В умовах повномасштабної війни проблема економічної безпеки молоді набуває особливої актуальності, оскільки саме молодь найгостріше реагує на структурні деформації ринку праці, нестабільність доходів, вимушену міграцію та обмеження доступу до якісного професійного розвитку. Додатковим фактором трансформації виступає прискорене впровадження штучного інтелекту (ШІ), яке змінює зміст праці, структуру попиту на компетентності та умови входження молодих людей у трудову діяльність.

За даними Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [1], використання AI компаніями в країнах ОЕСР зросло з 14,2% у 2024 році до 20,2% у 2025 році, що свідчить про високу швидкість технологічних зрушень і посилення вимог до адаптивності працівників. Водночас в Україні, попри поступове зниження безробіття після шоку 2022 року, ринок праці залишається незбалансованим через міграцію, мобілізацію, регіональні диспропорції та дефіцит навичок [2]. У той же час 63% бізнесів у 2024 році повідомляли про труднощі з наймом кваліфікованих працівників. Це означає, що проблема економічної безпеки молоді формується під впливом двох взаємопов'язаних процесів: воєнних викликів та технологічної перебудови ринку праці.

Прискорене впровадження ШІ впливає на економічну безпеку молоді України в умовах війни та спонукає до визначення пріоритетних напрямів reskilling як інструменту зниження ризиків витіснення з ринку праці [3]. У цьому контексті економічну безпеку молоді доцільно розглядати не лише як наявність доходу, а як здатність зберігати стійку зайнятість, адаптуватися до змін попиту на навички та підтримувати конкурентоспроможність у нестабільному економічному середовищі.

Прискорене впровадження AI насамперед впливає на сегменти зайнятості, пов'язані з рутинними, стандартизованими та формалізованими операціями [4]. Йдеться про частину адміністративних функцій, первинну обробку інформації, базові клієнтські сервіси, офісні та комунікаційні завдання, де алгоритмічні рішення дедалі частіше суттєво скорочують участь людини. Саме молодь є вразливою до таких змін, оскільки значна частина її трудових траєкторій починається з entry-level позицій, у яких частка рутинних операцій є вищою, ніж у більш складних кваліфікованих видах праці.

Крім прямого ризику витіснення, AI посилює конкуренцію на ринку праці через зміну вимог до якості людського капіталу. Сучасний роботодавець дедалі більше потребує не лише базової цифрової грамотності, а й умінь працювати з даними, використовувати AI-інструменти, швидко навчатися, критично мислити та поєднувати

¹⁵ Тези підготовлено в межах виконання НДР молодих учених «Інформаційна, економічна та правова безпека молоді в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України», державний реєстраційний номер 0126U000633